HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אי אתה רשאי להתירן בפניהם אמר לו ולאו מי איתמר עלה אמר רב חסדא בכותאי כותאי מאי טעמא משום דמסרכי מילתא הנך אינשי נמי סרכי מילתא אלא אמר רב אשי חזינן אי רובן אורז אכלי לא ניכלה זר באפייהו דילמא משתכחא תורת חלה מינייהו ואי רובן דגן אכלי ניכלה זר באפייהו דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב גופא דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהן אמר רב חסדא בכותאי עסקינן וכ"ע לא והתניא רוחצין שני אחין כאחד ואין רוחצין שני אחין בכבול [א]ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שרחצו שניהם כאחד בכבול ולעזה עליהן כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כך ונשמט הלל ויצא לבית החיצון ולא רצה לומר להן מותרין אתם יוצאים בקורדקיסון בשבת ואין יוצאין בקורדקיסון בשבת בבירי [ב]ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שיצאו בקורדקיסון בשבת בבירי ולעזה עליהן המדינה ואמרו מימינו לא ראינו כך ושמטום ונתנום לעבדיהן ולא רצו לומר להן מותרין אתם ויושבין על ספסלי נכרים בשבת ואינן יושבין על ספסלי נכרים בשבת בעכו [ג]ומעשה [ד]בר"ש בן גמליאל שישב על ספסלי נכרים בשבת בעכו ולעזה עליו כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כך נשמט על גבי קרקע ולא רצה לומר להן מותרין אתם בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ככותים דמו בשלמא ספסלי נכרים משום דמחזי כמקח וממכר בקורדקיסון נמי דילמא משתלפין ואתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים אלא רוחצין מאי טעמא לא כדתניא [ה]עם הכל אדם רוחץ [א]חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו ור' יהודה מתיר באביו מפני כבוד אביו והוא הדין לבעל אמו ואתו אינהו וגזור בשני אחין משום בעל אחותו תנא [ב]תלמיד לא ירחץ עם רבו ואם רבו צריך לו מותר כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא עול לגביה רב [ו]עוירא סבא ורבה בריה דרב הונא כיון דחזינהו כסייה מינייהו אתו ואמרו ליה [ז]לאביי אמר להו שווינכו ככותאי ורבה בר בר חנה לית ליה הא דתנן נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם [ח]אמר אביי הני מילי מבבל לבבל ומארץ ישראל לא"י אי נמי מבבל לא"י אבל מא"י לבבל לא כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו רב אשי אמר אפילו תימא מא"י לבבל [ג]הני מילי היכא דאין דעתו לחזור ורבה בר בר חנה דעתו לחזור הוה א"ל רבה בר בר חנה לבניה בני לא תאכל לא בפני ולא שלא בפני אני שראיתי את ר' יוחנן שאכל כדי הוא ר' יוחנן לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אתה לא ראית אותו לא תאכל בין בפני בין שלא בפני ופליגא דידיה אדידיה דאמר רבה בר בר חנה סח לי רבי יוחנן בן אלעזר פעם אחת נכנסתי אחר ר"ש בן רבי יוסי בן לקוניא לגינה

ונטל

דסרכי מילתא. של קולא ומזלזלין יותר: **הנך אינשי נמי.** כיון דלא גמרי: **סרכי מילתא.** קושיא היא דאתו לאימנועי מחלה אף מדגן: המפריש מן האורז על הדגן אוכל טבלים דלא חל השם על האורז ולא ניתקן הדגן והמפריש מן הדגן על האורז מאכיל טבל לכהן שאין השם חל על הדגן בשביל האורז שהרי אינו מחוייב ונמצא שאין זו חלה אלא טבל: **רוחצין שני אחים כאחד.** ואין כאן משום פריצות דנימא מתוך שמצויין יחד ועכשיו רואין ערומים זה את זה נותנין עין איש באחיו למשכב זכור: **ואין רוחצין כו'.** כלומר אין נוהגים שני אחים לרחוץ כאחד: **בכבול.** מקום: **קורדקיסין.** אשקפונ"ש רחבים ולא חיישינן דילמא משתלפי ואתי לאייתוינהו ארבע אמות ואין דרך בני בירי לצאת בקורדקיסין שהן נוהגין בהן איסור: **ספסלי נכרים.** שהן מוכרין בהן סחורה ולא חיישינן לחשדא: **ככותאי דמי.** דכיון דלא גמירי ולאו מקום תורה הוא סרכי מילתא: **מאביו וחמיו.** מתוך שרואהו ונזכר שמשם יצא נותן לבו להרהור וכן בחמיו נותן לבו שילתה אשתו מכאן וכן בבעל אחותו נמי איכא הירהורא: **משום כבוד אביו.** שמשמשו במרחץ: **ואתו אינהו.** בני כבול: **תלמיד לא ירחץ עם רבו.** שצריך להתבייש מכבודו וממוראו: **ואם היה רבו צריך לו.** שישמשנו במרחץ: **אכל דאייתרא.** חלב שבכפיפת הקיבה שהקיבה כפופה ועשויה כקשת ואותו חלב שבמקום היתר אוכלין בני ארץ ישראל ובני בבל נוהגין בו איסור: **שוינכו ככותאי.** דאמרינן לעיל [נ:] דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהן ואוקמה רב חסדא בכותאי: **הני מילי מבבל לבבל.** מעיר לעיר בבבל דכיון דלא כייפי להדדי אם ישנה מנהגן לעיניהן יש כאן מפני המחלוקת וכל שכן מבבל לארץ ישראל אל ישנה את מנהג המקום מפני המחלוקת: **אבל מארץ ישראל לבבל.** אם ישנה את המנהג בבבל אין כאן מחלוקת דאנן כייפינן לבני א"י דאינהו סמיכי ובבבל לא סמיכי: **עבדינן כוותייהו.** כלומר אם באין משם לכאן אין להם לשנות מנהגם אלא עושין כמקומן: **אפילו תימא מארץ ישראל לבבל.** אל ישנה: **לא תאכל.** דאייתרא:

ונטל

אי אתה רשאי להתירן בפניהן. תימה א"כ היאך התיר ר' בית שאן בפ"ק דחולין (דף ו:) ותירץ רבינו נסים במגילת סתרים דהאי דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור היינו שיודעים שהן מותרים והם רוצים להחמיר על עצמן[א] וכן משמע לישנא דברים המותרים אבל דברים שנוהגים מחמת טעות שסבורים שהוא אסור והוא מותר יכול להתיר בפניהם[ב] וכן משמע בהדיא בירושלמי[ט] וא"ת א"כ אמאי קאמר דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב כיון דידעי שהוא פטור וי"ל דלאו כ"ע ידעי וא"ת דמשמע דווקא בבני המדינה או בכותאי אינו רשאי להתיר אבל בפני חכמים או שלא בפניהם מותר ואמאי והא תנן נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם ושהלך לשם ואור"י דמתניתין איירי במנהג חשוב שהנהיגו ע"פ ת"ח והכא איירי שנהגו בני המדינה מעצמם[ג] וכן הנהו דמייתי ודאייתרא דלקמן קים ליה דהוי מנהג חשוב ור"י מסתפק במנהג שאינו חשוב דיכולין להתיר בפני ת"ח אם יכול להתיר להם כדמשמע לקמן ולא רצו לומר להם מותרים אתם משום דבני המדינה חשוב להו ככותאי אבל לתלמידים משמע שהיו אומרים מותרין אתם או דילמא יכול להתיר לעצמו בפניהם אבל להם אינו יכול להתיר וה"ק לא רצה לומר להם מותרים אתם ומה שהחמרתם לא מחמת איסור אלא מחמת מנהג שטות ולתלמידים היה מתיר לעצמו בפניהם אבל לא להם ורשב"א אומר דלא קשה ממתני'[ד] דרב אשי דמוקי מתני' באין דעתו לחזור ובכותאי אפילו דעתו לחזור אסור ולאביי דמוקי ה"מ מבבל לא"י אבל מא"י לבבל עבדינן כוותייהו ובכותאי אפילו מא"י לבבל אסור והנהו נמי דמייתי[ה] הוו מא"י לבבל:

כיון דאנן כייפינן להו וכו'. קשה לר"ת דבפ"ק דסנהדרין (דף ה.) אמר פשיטא מהכא להתם מהני דהכא שבט והתם מחוקק משמע דבני בבל עדיפי ותירץ דה"מ לאפקועי ממונא[ו] אבל לענין איסור והיתר וסמיכה בני א"י עדיפי שלומדים תורה ברבים ואמרינן (ב"ב דף קנח:) אוירא דארץ ישראל מחכים[י]:

עבדינן כוותייהו. לא עבדי (א) כוותייהו ה"ל למימר ומשום פ"ק דחולין (דף יח:) נקט הכי דקאמר התם כי סליק רבי זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא נותנין עליו חומרי מקום וכו' ומשני אביי הני מילי וכו' אבל מבבל לארץ ישראל כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו:

רבה בר בר חנה דעתו לחזור הוה. ובחולין נמי מתרץ רבי זירא אין דעתו לחזור הוה קצת קשה דהשתא נלדין קתני (ב) וחומרי מקום שיצא משם בדעתו לחזור וחומרי מקום שהלך לשם באין דעתו לחזור:

אני

מסורת הש"ס

א) [תוספתא דמ"ק פ"ב ה"ח], ב) [תוספתא דמ"ק שם], ג) [ג"ז שם], ד) ס"א ברבן גמליאל, ה) [במס' שמחות פי"ב], ו) [באלפס הגי' אויא וברא"ש הגי' עויא], ז) לאבוה. רש"ל, ח) חולין יח:, ט) [וע"ע תוספות עירובין קא: ד"ה רבי יוסי], י) [וע"ע תוס' חולין יח: ד"ה כיון],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עבדי' כוותייהו לא עבדי כוותן ה"ל למימר: (ב) ד"ה רבה וכו' דחומרי מקום:

לעזי רש"י

אשקפונ"ש [אישקפינ"ש]. נעליים קלות.

מוסף רש"י

אי אתה רשאי להתירן בפניהם. לבטל מנהגם דעובר משום בל יחל, ומן התורה אינו בבל יחל אלא מדרבנן (נדרים טו. ועי"ש פא:). **כסייה מינייהו.** משום דבני בבל אסרי לה (חולין נ.). **מבבל לבבל.** של המדינה בבל וכה מקומות הרבה (חולין יח:). **כיון דאנן כייפינן להו.** לבני ארץ ישראל לקידוש החדש ולעיבור שנה כדאמרינן בשמעתא בתרא דהוריות (יא:) ולדיני קנסות שאין סמיכה בבבל (שם). **עבדינן כוותייהו.** כי אזלינן גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומינו ובא"י הוו אכלי ליה (שם).

מוסף תוספות

א. [ואין להתירן בפניהם] שלא ירגילו בני אדם להקל ויבאו להתיר איסור. תוס' עירובין קא: ב. ועובדא דבית שאן טעות היה שהיו סבורים שהיה ארץ ישראל. תוס' הרא"ש. ג. הלכך מותר שלא בפניהם אבל מ"מ בפניהם אסור כיון שלא נעשה מחמת טעות אלא משום שהחמירו על עצמן. תוס' ר"פ. ד. דבין לאביי בין לרב אשי לקמן לא קשיא מידי. תוס' שאנץ. ה. דעכו חו"ל הוא. שם. ו. מפני שראש גולה עמהם. חי' הר"ן.

עין משפט נר מצוה

ט א [מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' טו טז] טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ו בהג"ה:

י ב מיי' [שם] ופ"ה מהל' ת"ת הלכה ו טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף טז:

יא ג מיי' פ"ח מהלכות י"ט הלכה כ סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תסח סעיף ד:

רבינו חננאל

שאינו חייב בחלה. ואסיקנא אמר רב אשי חזינן אי רובא דבני חוזאי אורז אכלי לא ניכלה זר באפייהו, כי היכי דלא תשתכח תורת חלה מינייהו, ואי רובא חיטי ושערי אכלי, ניכלה זר להאי חלת האורז באפייהו, כדי שיתברר להם שאין בה תורת חלה, דחיישינן דלמא אתו לאפרושי חלה מן עיסה של אורז על עיסה של חיטין, דאתו למימר כיון שכלן חייבין בחלה, מין אחד מהן, זה פוטר את זה וזה פוטר את זה. **גופה דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם.** אוקמה רב חסדא בכותאי, מאי טעמא משום דסרכי, אומרין הלא דבר פלוני היינו נוהגין בו איסור והיה מותר, גם דבר זה כן מותר הוא, ויבואו להתיר האיסור, לפיכך כל דבר שנהגו בו איסור אין מתירין אותו להם. ולאו כותאי בלבד אלא אפילו מקום שאינן בני תורה וחיישינן כי האי גונא, אין מתירין להם. כגון תוספתא בסוף משקין בככבול

רבינו חננאל (המשך)

שנהגו שלא לרחוץ שני אחים כאחד, ונכנסו יהודה והלל בני ר"ג לרחוץ כאחד, ולעזה עליהם כל המדינה, אמרו לא ראינו כך מימינו, ונשמט הלל ויצא לבית החיצון ולא רצה לומר להן מותרים אתם. וכן בבירי נהגו שלא לצאת בשבת בקורדקייסין, פירוש מנעל שאין לו עקב, והוא (סנדי) [סנדל], ויצאו יהודה והלל בקורדקייסין בשבת, ולעזה המדינה עליהם כו'. וכן בעכו נהגו שלא לישב על ספסלי גוים בשבת, ונזדמן לרשב"ג וישב בשבת בעכו על ספסלי גוים שיש להם בחנויות, ולעזה עליו כל המדינה וכו'. הנה אלו כלן לא רצו לומר להם מותרין אתם. ושנינן בני מדינות נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו אתו למסרך ולהתיר כמו שאמרנו על הכותים. **שני אחים מאי טעמא,** כדתניא עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו, והוא הדין לבעל אחותו שאסור כמו אביו וחמיו ובעל אמו, וגזרו על שני אחים כאחד משום בעל אחותו. **תנא תלמיד לא ירחוץ עם רבו ואם רבו צריך לו מותר.** ירושלמי ר' אלעזר בשם ר' אבון כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור, נשאל ומתירין לו. וכל דבר שיודע שמותר ונוהג בו איסור, נשאל ואין מתירין לו. כל הדברים תלו אותן במנהג, נשייה דנהגן דלא למעבד עבידא ביומא דירחא, מנהגא, ודלא עבדי באפוקי שבתא עד דתיתפני סידרא, ובשיני ובחמישי עד דתיתפני תעניתא, מנהגא. **כי אתא רבה בר בר חנה** בבבל אכל השומן דאייתרא דנהגו בו בני בבבל איסור, כדגרסינן באלו טרפות דאקשתא של קיבה כ"ע לא פליגי דאסור, והוא החלב שעליה מלמעלה, דאייתרא [כי הא דאמר ר'] אויא א"ר אמי מקמצין, והכא בבבל נהגו בו איסור. שמעיה דר' חנינא הוה קאי קמיה [דר' חנינא] אמר קמוץ והב לי דאיכול, חזייה דהוה קא מהסס א"ל בבלאי את גום שדי. עול לגבי רבה בר בר חנה רב אויא ורבה בר נתן, כדחזנהו כסייה להא דאיתרא דהוה אכיל ליה, א"ל שוונהו ככותאי שאין מתירין בפניהם דברים שנהגו בהן איסור. **ורבה בר בר חנה** היכי עביד הכי, והתנן נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם, והנה בבבל שהוא שם עתה איסור היו נוהגין בה. ופריק רב אשי דעתו לחזור הוה, ומי שדעתו לחזור אין נותנין עליו חומרי אותו מקום שהלך לשם. אמר ליה רבה בר בר חנה לבריה, אני שראיתי את ר' יוחנן דאכל דאיתרא כדאי הוא ר' יוחנן לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו, אתה לא תאכל לא בפני ולא שלא בפני. מכלל שהבא מכח אחר שראה מי שעשה מעשה אע"פ שהוא עושה כמותו, אחרים אין סומכין עליו, לא בפניו ולא שלא בפניו. איני והא איהו דאמר סח לי יונתן בן אלעזר, ראיתי את ר' שמעון בן יוסי בן לקוניא